

פרוטוקול מס' 116

מישיבת ועדת העבודה
מיום ו' י"ב בשבט תשל"ח - 24.1.75. שעה 8.30.

נכחו:

חברי הוועדה:
ש. ארכלי-אלמוזלינו - היו"ר
א. אבטבי
ז. אמיר
י. ארידור
מ. גז
פ. גרופר
ל. דיציאן
מ. ורטמן
ה. זיידל
י. יודין
א. לין
א. מויאל
ב. צ. קשת
ה. שמעוני

מוזמנים:
ש. לנדאו - משרד האוצר (תכנון כלכלי).
י. דומיניץ - הסוכנות היהודית.
י. ניראל
י. נוסבאום - שירות התעסוקה
י. רוז'נסקי - משרד הקליטה
א. בהן - תעסוקת אקדמאים
ג. אריוביץ - " "
ע. שנקר - התאחדות עולי ברה"מ
ד. בלוצן - " "
ג. פייגין - " "

מ"מ מזכיר הוועדה: ע. צוריאלי

רשמה: ש. ז"ק

סד-היום: (1) בעיות עליה וקליטה - תעסוקת אקדמאים מקרב עולי ברה"מ.

חיו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו : אני פותחת את הישיבה.
אנחנו נדון היום בבעיות עליה
וקליטה ונתרכז בבעיות תעסוקה, ובמיוחד בתעסוקת אקדמאים.
אנחנו נבקש היום ממך לנדון שהופיע בפנינו גם בישיבה הקודמת
שיעמוד על כך כיצד הם חושבים לפתור את הבעיה ותעסוקה הן לגבי
תעסוקה בכלל, הן לגבי העליה שצריכה לבוא והן לגבי השינויים
המתחייבים במשק כתוצאה מהמדיניות הכלכלית של הממשלה.

הזמנו את נציגי משרד הקליטה
ומשרד העבודה וכן את נשיא הסכניון לשעבר שהיתה לו תכנית
לתעסוקת אקדמאים שלא זכתה לתשומת לב, וכן את נציגי התאחדות
ברה"מ.

י. דומיניץ :
העליה בינואר היא באותו היקף
כמו בחודש דצמבר. אולם, לצערנו,
היקף זה הוא מוגבל. בהודש דצמבר יצאו מברית המועצות 1400
יהודים; באותו חודש נשרו בווינה 37%. בחודש ינואר נמשכה
היציאה מברח"מ באותם הממדים וכך אתמול יצאו 900 איש. הנשירה
בחודש זה ירדה קצת והיא כגיע ל-25% לעומת 37% בחודש שעבר.
השמירה על אחוזי הנשירה תלויה הרבה מאד ממקומות היציאה מברח"מ.
למשל: אם היוצאים הם מלינינגרד, מינסק, או קיוב - הנשירה
היא יותר גבוהה; אם היוצאים הם מקישינאוו, וילנה, בוכרה או
גרוזיה היא קטנה יותר. (ב.צ. קשת: אולי כבר התחילו לקבל
את המכתבים הרעים מארה"ב). בין הנושאים יש אחוז יותר גבוה
שרוצים להגיע לקנדה או אוסטרליה. אולם, בינתיים הם שמעו
את הדרי הקליטה הקשים בארה"ב. אבל אין לזה כל קשר עם אלה
הרוצים להגיע לישראל.

עלי לציון שלפני ביטול הסכם
הסחר החופשי עם ארה"ב לא קיבלו רבים יותר אשרות יציאה ואחרי
ביטול ההסכם לא הלה ירידה במספר האשרות. הירידה הלה בחודש
אוקטובר 1974. אבל מאז היא נשארה באותם הממדים של 1400
יהודים יוצאים, אולי קצת יותר; הנשירה היא קצת פחות. אבל
המצב הוא די אהוד.

אשר להרכב המקצועות של העולים -
ישנה הרגשה בציבור שכאילו האקדמאים הם הנושאים. אבל,
עלי לציון, שפעם יש יותר אקדמאים ופעם - פחות, כי זה ענין
של אופנה. בחצי השנה האחרונה של 1974 באו רבים מאודסה. היו
אלה אנשים בעלי מקצוע כמו: רחמים, סנדלרים, נגרים ואחרים.
היו גם בעלי מקצועות אקדמאים שונים. עלי מקצועות אקדמאיים, מדענים שהגיעו
בזמן האחרון כמו, ויקטור פולסקי הפיזיקאי. אנחנו איננו מומחים
בשביל לתת ציונים במדע. אבל יש לזכור שיש ההדל בין בעלי
מקצועות אקדמאיים לבין מדענים. בטן-הכל, יש לזכור שחודשי
החורף בכל שנה הם בבחינת עונת המלפפונים לגבי העליה מברח"מ
ומהמערב בכלל, כי בחודשי הקיץ מגיעים סטודנטים-עולים. בחודש
דצמבר הגיעו בטן-הכל כ-1700-1800 עולים, אשר כ-1000 מהם מברח"מ
ו-800-700 מכל העולם. העליה מהמערב היא בשפל יציב ובעליה
מברח"מ לא הרגשו דבר מבחינת ביטול הסכם הסחר החופשי, אין שום
היססה בקרב היהודים לגבי מילוי התקוות עם קבלת תיקון ג'קסון
ולא נסיגה לאחר ביטול הסכם הסחר החופשי. העיתונאי ויקטור
לואיס שבדרך כלל מדבר מה שאומרים לו אומר שאין כל קשר בין
חוק הסחר החופשי לביטולו לבין תנועת הויזות.

בדרך כלל, אנחנו מקבלים ידיעות
מוקדמות יותר על מספר העולים לפי תנועת הויזות. ושוב המספר
הוא 1500 לחודש. זאת אומרת, 1500 לחודש ינואר שהוא חודש
החופשות ומספר האשרות שהוצא זהה למספר האשרות שהוצאו בחודשים
נובמבר-דצמבר בשנה שעברה. (מ.ג. גז: כמה בקשות עומדות ברגע
זה?) איננו יודעים כמה בקשות הוגשו על-ידי היהודים. אבל
יצאו מברח"מ בסביבות 100,000.

ש. לנדאו:

אנסה להציג את חנושא של קליטת עליה במסגרת יותר רחבה שיקרו מוקדש לענים האקדמאים, מתוך מגמה לראות בקליטת עליה, נגיד, תמריץ לעליה, או לפחות לא אי-תמריץ. לא אתייחס לגורמים אחרים שהם תמריצים, או אי-תמריצים לעליה בעתיד.

חנושא של קליטת עליה מתחלק ל-3 מרכיבים: (1) חכנת המשק לקליטת העליה - זה מהצד הריאלי; (2) טיוע לעולה כדי להתגבר על המגבלות מעצם היותו עולה; (3) הפרדת המסגרות הארגוניות.

(1) אתייחס לחלק הראשון

שדרכו אני עוטק בהכנת המשק לקליטת עליה. מסגרת החתייחסות שלי היא הטיוטה שאנחנו מכינים לגבי תכנית חומש לשנים 1975-1979. בהקשר לכך ישנו צוות שפועל ומנסה למצוא קשר יותר הדוק בקליטת העליה ככזו, שאני מדכו, אשר בו נמצאים חברים ממשרדים שונים וגם מהסוכנות.

מסתמן מהתמונה הכללית שאין

לצפות שתהיינה בעיות הן בתחום השיכון - אינני יכול היום להגיד איזה שהוא דבר דפיניטיבי ביחס לתפרושת וביחס לאפשרות לספק שיכון. אבל אני יכול להגיד באופן או בייקטיבי שלא צריכות להיות בעיות בתחום זה. כאן אנחנו עבדנו בהנחה שיש צורך ב-60,000 לירות לדירה ובדקנו את הרגישות בכ-2700 או 2800 דירות ל-10,000 עולים, אם כי לא סגרנו את כלל המשק. נדמה לי שאין לצפות לקשיים ביחס לשירותים. כאן אין צורך שיהיו קשיים מסויימים באותה מסגרת שמשק פועל בה, והייתי מזוהר מהקפאה רמת השירות פר-נפש. באותה מסגרת שאין נותנים שירותים כמו: בזהות שירותי החינוך והבריאות, הרי במסגרת הזו אינני חושב שצוייכים להיות קשיים שיפגעו באוכלוסייה ולא בעליה. אני חוזר ואומר שאין לנו ידע של התפרושת הגיאוגראפית בין המרכיבים השונים של שיכון, שירותים ותעסוקה שאליה אני עכשיו מגיע.

בניגוד למה שאמרת ביחס

לשירותים ושיכון אני חושב שצפויים קשיים מסויימים בתחום התעסוקה. גם כאן אני מתייחס לכלל האוכלוסייה, ובכללה העולים. הסיבות הצפויות לקשיים בתעסוקה הן שלוש:

(א) מצב האינפלציה מחייב

למנוע עודפי ביקוש, למנוע מצב של עודפי ביקוש, לחביא למצב שמרטן עודפי ביקוש. מצב הדברים הוא שמספר הבלתי מועסקים מכלל דורשי העבודה יעלה לא יהיה מצב שיחיה בו עודף ביקוש. דבר זה נובע מכך שאנחנו במדיניות הכלכלית חייבים, לפי הערכתי, למנוע עודפי ביקוש. (י. ארידור: אתה חושב שבכלל תחיה עליה אם תחיה אבטלה?) אני גם אגיד מתי יכולה להווצר אבטלה.

המדיניות הכלכלית צריכה

לחיות מכוונת למנוע עודפי ביקוש, כדי לרטן את קצב האינפלציה. (היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: מה בין מניעת עודפי ביקוש לבין אינפלציה?) (י. ארידור: אשר אומר שזהו צורך כללי מה האמת?) (י. ארידור: האם תחיה אבטלה מתוכננת?) אני רוצה לומר שאינני מחכנן אבטלה, אלא אני אומר שהמצב שהיה שורר בשנים 1972/3 כשהיה עודף ביקוש לכוח אדם, וכל מה שקרה הוא של אותה כמוו של עובדיט בכל התחומים - ואינני מתכוון למרכיב אשכנז, הרי מה שקרה הוא שהאינפלציה הלכה וגברה. (י. ארידור: ביקוש שכר). ומספר העובדים לא יכול היה לענות עליו. כתוצאה מכך המחירים עלו. אני חושב שיש איזה שהוא קשר בין המחירים לבין חשכר. (ז. אמיר: ביקוש שכר, חוסר ידים עובדות והמחירים עלו). ציינתי רק את חבעיה.

(ב) חבעיה השנייה שעומדת

בטווח הקרוב הוא המצב בחו"ל, והמצב בחו"ל מבחינתנו. יש לזה שתי השלכות: (1) אנחנו נתקלים בתחרות קשה יותר בתחום היצוא; (2) אנחנו עלולים להפגע גם בהעברות הכספים מחו"ל

ש. לנדאו:

כמו: המגבית, או הבונדס; (3) זוהי בעיה פנימית - אנחנו נאלצים לצמצם, או לפחות, לא להעלות את רמת-החיים; (4) בעיה זו היא יותר חמורה וקשורה לבעיות הקודמות. אבל היא מרכזית למערכת שלנו והיא מאזן התשלומים. אני רק רוצה לקשור את בעיית מאזן התשלומים עם בעיית האבטלה. פה הקשר הוא כמעט בתחום הגמישות הצר מאד ויש לזה קשר ישיר מאד וברור עם מאזן התשלומים. זאת אומרת, שאם נגיע חס-וחלילה למצב שלא נוכל לעשות יצוא והחוקשיות שבה אנחנו מקבלים את צרכי היבוא - פירושו הדבר שיש לנו עובדים, יש לנו מכונות ויכול להיות שאין לנו מטבע הוצ' שדרוש לתעסוקה מלאה; ופה זה מתקשר באופן חריף ביותר. לכן, צריך פה להיות ברור שכל מי שמדבר על אבטלה הוא דואה לפניו את מאזן התשלומים. פה זאת איננה שאלה של רצוי או לא רצוי. ברור, שאין מי שאני מכיר שצריך חס-וחלילה להגיע למצב הזה, אלא שהאפשרות היא למנוע מלהגיע למצב הזה והצדק הלוי: (1) במה שאנחנו עושים ו-(2) במה שאחרים עושים ונותנים לנו. שני הדברים אינם עונים על החיקף שאנחנו צריכים, כי אם איננו עושים מספיק בתחום צמצום היבוא ובתחום הגדלת היצוא, ואיננו מקבלים מה שחסר לנו לאחר מכן - אז יש אבטלה.

אני חושב, ואני רוצה

להדגיש את הנקודה האחרונה בניגוד לנקודה הראשונה. לכן, ברור מאד שכלל איננו בטוחים, לפחות לגבי מה שאנחנו עושי צריכים לקבל מבחוץ, ואלה סכומים גדולים, גם ליבוא האזרחי וגם ליבוא הבטחוני, ואלה סכומים הרבה יותר גדולים ממה שהיה לפני אוקטובר 1973; והסיבה למה התחשבים יותר גדולים נובעת מצדוף של שני גורמים: (1) בתחום הבטחון; (2) המחירים של אותם החומרים שאנחנו מייבאים מחו"ל התיקרו בחו"ל הרבה-יותר משחיו. הפער של היבוא האזרחי גדל ושלא לדבר כבר על הפער של היבוא הבטחוני, כלומר, אותו חלק של הקניות המקומיות של מערכת הבטחון שהוא יבוא לצרכי יצור מקומי - זה הבחינה כללית. (ל. ריצ'אנד) האם זה נכון שדווקא בזמן האחרון ישנה מגמה בשוקי העולם לירידת מחירים בדברי יסוד, אני מתכוון לנחושת ודברים בסיסים אחרים. קראתי על כך בדו"ח המחירים של שוקי העולם). ישנם דברים שמחירים ירדו מהתוספת הגבוהה שהיתה בשנת 1973/4. אבל בינתיים המוצרים אינם כוללים דלק. ישנם גם דברים אחרים במיצרכי מזון. אבל הדוגמה שמחירי הנחושת ירדו נעוצה בכך: (א) היתה אגירה גדולה; (ב) כושר היצור להתאים את עצמו לביקוש הגובר; (ג) ישנה האטה בפעילות הכלכלית בעולם. בדרך כלל, אומרים שכאשר ישנה עליה חריפה ישנה גם ירידה בדברים מסויימים והמחירים צריכים להתייצב במידה קצת יותר נמוכה משחיתה בגלל כושר היצור הכולל לגבי גידול האוכלוסייה בעולם. שלושת הדברים הבסיסיים האלה מקורם בכיוון והמחסור בעליה. כך אומרים האנשים המתמחים לדברים בטווח רחוק יותר ממה שאנחנו מתמייחסים.

בן התמונה הכללית אני רוצה

לעבור למקצועות האקדמאיים. אנחנו לא בדקנו את כל התחומים. אבל יש להניח שאם לוקחים בחשבון את הדברים מצד ההצד גם של הגורמים הישראליים, חרי גם ישראלים חסרים וגם עולים, ועלול להוצר מצב של חוסר איזון בין הביקוש וההצד - זה באופן גלובאלי, וגם לגבי מקצועות מסויימים, וזאת, בהנחה די אופטימית לגבי הגדלת אחוז האקדמאים בעלי הכשרה אקדמית מכלל העוסקים בענפים מסויימים. לי נראה שהבעיה פחות המדידה באופן גלובאלי. אבל היא המורה לגבי מהנדסים וחטיבת לנך כפולח: (א) כיוון ההתפתחות של המשק ההכרחי והמצוי הוא בכיוון של עתירות ידע, ובכיוון של יתר אינפנסיביקציה בתיעוש; והסיבה שזה כך היא שאנחנו כוכוחים לעבור בתחום היצוא באינטנסיויות שלא ידענו כמוה בשנים האחרונות, שכ"פ, בשנים שאני זוכר אותן. כאן ישנו מפגש אינטגרלי בין צרכי המשק לבין צרכי העליה בתחום הטכני. לא אוכל להגיד שהחצלה מובטחת. אבל אם נלך להשגת היעדים המתחייבים בתחום היצוא, חרי ממילא מובטחת קליטה מירבית של בעלי מקצועות טכניים בתחום התעסוקה.

(ב) בתחום זה בכל זאת

קיימת גמישות מסויימת בין הרמה האקדמית הנמוכה לבין הרמה הטכנית הגבוהה. כן קיימת החלופה מטויימת שיכולה לעזור

ש. לנדאו:

באיזון בין הקבוצות האלה בתוך מבנה התעסוקה בכלל, ובתחום התעשייה בפרט. והעיקר, שתי חטיבות האלה מביאות אותי לחשוב שהקשיים שאנחנו מדברים עליהם כעל קשיים של המשק מצד אחד, ובעלי מקצועות אנונימיים מצד שני - אלא שפה נוצרת סתירה בין זה שאנחנו משקיעים מאמץ גדול בתחום הפיתוח, או קידום היצוא, או התעשייה, או ענפים אחרים המתחייבים מכך, לבין זה שבחתחשב עם כל הדברים אנחנו נאלצים להסתפק בגידול יותר צנוע גם בתחום השירותים, בין אם זה בתחום הבריאות, ובין אם זה בתחומים אחרים של השירותים; וכתוצאה מכך שבתחום אחד אחת פותר בעיות, הרי בתחום אחר אתה יכול, או אחת כמעט מוכרה לגרום לזה שבתחומים אחרים נוצרים קשיים אחרים. אם אנחנו נאלצים להסתפק ברמת היים פרטית וציבורית נמוכה יותר ולהקדיש יותר מאמץ כדי שנוכל לשלוח יותר מוצרים לחו"ל ולהרוויח יותר דולרים, ופחות מאמץ לארץ. (י. ארידור: בזבזו מיליארדים ועכשיו מבקשים להסתפק ברמת צריכה ציבורית יותר צנועה). קיימת סתירה בין שני הדברים האלה, וכתוצאה מכך יהיה קשה לאזן את שני התחומים גם יחד.

אחת הדרכים שאנחנו ניסינו לבחון אותה, ועדיין לא ביסודיות היא: ישנו תחום המקשר בין שתי קבוצות בעלי המקצועות הטכניים הדומים מצד אחד, לבין בעלי המקצועות בתחום השירותי - מצד שני, כלומר, יצוא בתחום שירותי הידע. אתם זוכרים שהיתה תקופה שדיברו על כך הרבה; ואם אתם תראו את יצוא שירותי הידע, הרי הם נעשים בחיקף מאד צנוע, ואינני יכול להגיד למה זה כך, למה הנושא הזה לא זכה לתנופה? אני רוצה לציין שנעשה ניסיון ליצור חוליה מקשרת שגם ענתה על נושא היצוא, וגם עונה על צרכי העסקת בעלי מלאכה שאינם טכניים. אבל כזה הוא הנושא הזה.

אנחנו עוסקים בקליטת עלייה וכבר ציינו שיש לתת לעולים את הסיוע כדי שיוכלו להתגבר על המגבלות הקיימות מעצם היותם עולים. אבל צריך להיות ברור שדורשי עבודה מורכבים מכלל העובדים באותו תחום במשק בין אם הוא ישראלי, בוגרי פקולטות בארץ, או בין אם אלה ישראלים חוזרים. אין אפשרות להבחין בכל אלה, כי שוק העבודה הוא אחד. הכולל הזה חל על כל המקצועות ולגבי כל תחום במשק. לכן, עצם הרצון לנסות ולבודד בעיות של אקדמאים עולים מבעיות של כלל העסקת אקדמאים בתחום מסוים בארץ, מבחינת ההערכות של המשק - לא ניתן להבחין בזה. אפשר לטייב עי"כ שמעריכים את תקופת המעבר ומאפשרים איזון שהיא התמחות ספציפית שאין לנו; אפשר לעשות זאת מבחינה אינדיבידואלית. אבל מבחינת המשק בכלל אין אפשרות לעשותהזבחנה מעבר לסיוע אינדיבידואלי לא ניתן לעשות זאת. המשק, יש לו דרישה מסוימת לבעלי מלאכה והוא בא על סיפוקו מכל המקורות הקיימים.

מה האמצעים? פה אני מוכרה לחזור על דברים נכונים שנאמרו לגבי העולים, כשם שהם נכונים לגבי הושבים ותיקים, ואולי אפילו קצת יותר, ואחד הדברים הוא: ניידות. מאחר וקיים מצב שלא נהכרח ישנו מסען, ולא במישרין ולא בפועל, בין מקומות התעסוקה בהם יש ביקוש מסויים לבין המקומות שבהם הם גרים, בין האפשרות להחליף את מקום העבודה ליד מקום המגורים, או להחליף את מקום המגורים ליד מקום העבודה - כאן אינני מדבר על ניידות מבחינת הזכויות הסוציאליות - אלא אני מדבר על ההעדויות בין מקום המגורים לבין מקום העבודה. זהו אחד הדברים החשובים ואני חושב שניתן לפתור את זה, ובעיקר, על-ידי הקמת מערכת של שכירות, של אפשרות של שכירות של דירות. לא התכוונתי כאן לבניה להשכרה כלכלית.

דבר נוסף, זו הסבה מקצועית, ואני מתכוון כאן ליחס שבין סוג ההסבה לבין המקצוע. צריכה להיות כאן איזון שהיא התאמה ספציפית.

הדבר האחרון שאני רוצה לעמוד עליו היא היוזמה של העולים. אינני יודע כיצד עושים זאת. אבל אני יודע שישנו מצב שאנשים שאני מדבר אליהם תופסים יוזמה, ולא מזדקקים למערכת הארגונית הרשמית, אלא מנסים לעבוד ולהסתדר

ש. לנדאו:

בצורה זו או אחרת. פה ישנו תפקיד של מתן בטחון לעולה שהוא יוכל לנסות לעבוד בכוונה עצמו מעבר לשירותים השונים שאינם עומדים לרשותו, אלא זהו ענין של בטחון עצמי לנסות. אנחנו מדברים על קליטה עליה ומבחינה זו המשק הוא אחד ומבקשי העבודה הם אחד. אבל, כשם שקיים הבדל בין איש לאיש מבין הוותיקים, כך קיים הבדל בין עולה לעולה, ולא רק מנקודת ראות של ההכשרה המקצועית שלו, אלא ישנם הבדלים אינדיבידואליים; כשם שלא ניסיתי להצביע על דברים בתחום השיכון, כך לא ניסיתי להסתיר שמערכת הקליטה בתעסוקה לא תהיה קלה, ובעיקר, אם אנחנו יוצאים מתוך הנחה שבחכמה, או עכ"פ מתוך רצון לחתאים את מקום הקליטה לבקצוע של כל אחד ואחד - יכולות להיות בעיות והן יכולות להיות במקום אחד יותר קלות ובמקום אחר יותר קשות.

כל זה מעלה הנחה לגבי הרכב

המקצועות של העולים. אנחנו יכולים לשפוט על העבר, ואם אנחנו משליכים את העבר על העתיד, אזי כמובן, ישנה מידה רבה של אי-ודאות. אבל במידה והעתיד יתנהל כמו העבר - הפתרונות אמנם אינם ביד. אבל אני חושב שהמשק צריך עצמו לכך במסגרת הכוללת שלו ובעיית התעסוקה לא תהיה בעיה; להוציא, אני מדגיש, את הסיכון שבמאזן התשלומים ואת חוסר האיזון שבמאזן התשלומים שלקראתו אנחנו צריכים להערך ומכל מה שמתחייב מזה.

כתוצאה מכך אני חושב

שהמערך הזה צריך להיות משולב, והוא מוכרח להיות משולב כאשר מצד אחד המשק מנסה לבנות את עצמו כך שהעולים שיבואו יישלשו, ומהצד השני - צריך להיות ברור שצריכים להיות ויתורים מסויימים בתחום הספציפי של החאמה המקצוע מצד הפרט ונכונות לכך בתקופת המעבר, שאולי לא בחכמה תחאים לעיסוקו של העולה. דבר זה מוכרח להפגש באיזה שהוא מקום. אינני מניח שיכולה להיות אפשרות מלאה כזו, ללא היכוך שכל מי שבא לארץ ייקלט במקצוע שלו. אבל אני מדבר בגבולות של מקצועות. למשל: מהנדסים - זוהי קבוצה מסויימת שבה מהנדסי מכרות פהם יש להם אפשרות מעטה להקלט, ואנחנו צריכים להערך לקראת זה לגבי אותם עולים להם היא נוגעת: (1) בתחום המסגרות הארגוניות ומדיניות האבטלה, ובעיקר, (2) סיוע אינדיבידואלי ושתקופת המעבר תהיה לתועלת ותואמה את המצב.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

תודה למר לנדאו. שמענו דברים אשר כמובן אפשר

לחתוכה עליהם. אבל התמונה אינה ורודה ומלווה קשיים די גדולים, ובעיקר, לגבי אותו חלק אשר יתקל בה.

ע. שנקר:

אשר לעולים בכלל, ובמיוחד לגבי העולים מברית המועצות, האבטלה כבר קיימת. נכון הדבר ששוק העבודה הוא אחד. אבל כל שינוי בשוק פוגע כמובן, בראש ובראשונה, בעולה. וזאת, מכמה סיבות: קשיי קליטה בארץ החדשה, חוסר קשרים, אשר הוותיקים מכירים אותם, ניידות העולים היא יותר קטנה, האמצעים העומדים לרשותנו קטנים יותר מאשר יש לישראל - זה כאשר המדובר הוא על אבטלה וחורף. אי-הבהירות ואי-הבטחון בענין תעסוקה מתאימה בארץ שאני חושב אותו לגורם החשוב ביותר שפוגע ברצון לעלות, וחגורם החשוב ביותר שמשפיע שהיתה ירידה ונשירה, כי אותו יהודי שיוצע שקיימת אי-בהירות ואי-בטחון במציאת מקום עבודה לא מגיש בקשה לעלות מברית המועצות, ואם הוא מגיש - הוא נושר, איך שאתם רוצים תקראו לזה.

כמובן שאיננו באים להציג תכנית שלמה לפתרון. אבל הייתי רוצה להציע כמה דברים ולהדגיש אותם במיוחד כאשר מדובר באקדמאים. אזי, מצד אחד - אין שומעים שיש מחסור במקומות עבודה עבור אקדמאים, ומהצד השני - הכל יודעים שאחוז האקדמאים שהמשק הישראלי מעסיק הוא הרבה יותר נמוך מזה המקובל בארצות מפותחות בתעשייה. זהו דבר חשוב ביותר, כי הוא קובע את הרמה הטכנולוגית של המדינה. נוסף לכך, אנחנו

ע. שנקר:
קוראים בדו"ח של נציגי השוק האירופי שאומר שניצול הפוטנציאל של מדינת ישראל איננו מספיק וזה פוגע בשיתוף הפעולה עם ארצות מפותחות. יש עוד דברים יותר קונקרטיים שאני חושב שצריך לנקוט בצעדים מידיים לגביהם, כדי לפתור את הבעיות של קיצת אבטלה ודמי ביטוח אבטלה. כלומר, ישנם עולים חדשים שכרגע אינם מכוסים ואין להם 100 ימי עבודה במשק - אלה החלשים ביותר וזה פוגע בהם חזק ביותר. לדעתי, יש לפנות למעסיקים - אינני בא להמליץ באיזו דרך לעשות את זה - אבל הכרחי לעשות זאת ולפנות למעסיקים, והממשלה וההסתדרות הם המעסיקים הגדולים ביותר במשק הישראלי ולכוון אותם, ולבקש מהם שבכל מקרה של הפחתת היצור יש לנקוט בקיצור שבוע העבודה ולא ליצור אבטלה. זו איננה המצאה חדשה, אלא עד כמה שידוע לי, היא פועלת במדינת ישראל, והיו מפעלים שנקטו בדרך-זה ויצאו מורוחים. אני חושב שזה יהיה לטובת המשק כולו ולטובת שוק העבודה המאוחד, כי זה יהיה כמו העוגה שתחלק בין כולל עי"כ שכל אחד יקבל קצת פחות. אבל לכל אחד תהיה איזו שהיא חתיכה מהעוגה. דבר זה גם יגרום לאווירה טובה יותר במשק הישראלי. התאחדות בריה המועצות מנסה לפעול בדרך זו ויש לנו ועדה המטפלת בכך ומנסה לקיים את הדבר בפועל בכמה מקומות.

דבר נוסף - אנחנו מדברים

הרבה על אקדמאים. אולם ישנה חליפת מכתבים, וגם פנינו לוועדה הזו וגם להסתדרות בכל הנוגע לסכנאים כדי להבטיח שמהנדסים יוכלו לעבוד על תקן של סכנאים. בזמנו היתה התלטה כזו, אבל הדבר ייעשה רק לאחר הסבה מתאימה - דבר זה אינו נראה לנו, כי מה שקרה הוא שהמהנדס אמנם יוכל לעבוד על תקן של סכנאי ואין זה נוגע כלל לגבי המשכורת, אלא זהו ענין של תקן במפעלים מסויימים, ובעיקר, כאשר מדובר במשרדי הממשלה ששם יש תקן לסכנאי ולא תקן למהנדס; וזה שוב איננו נוגע למשכורת, כי לפעמים המשכורת של סכנאי היא יותר גבוהה מזו של מהנדס. אבל יש בהצעה הזו קיפוח, כי יש דברים שאי-אפשר להקנות רק בהסבה. נניח, שהאיש מתאים לעבודה, אבל זה אפשר לראות רק תוך כדי עבודה מעשית, הרי לפי רמת המקצוע ולפי התכונות המקצועיות הוא לא יצליח להכנס לעבודה הזו. לכן, מוכרחים לפתור את הבעיה, כי ההתנגדות של ההסתדרות והמהנדסים והסכנאים ממש פוגעת באינטרס של המשק וגם באינטרס של קליטת עליה. מוכרחים לתת אפשרות לאשר למהנדס את העבודה, ובעיקר, אם המהנדס רוצה לעבוד על תקן של סכנאי. המעסיק יחליט אם הוא מתאים לעבודה.

נוסף לכך, קיימת שיטה

שמפעלים מקבלים מכל מיני קרנות ציבוריות תמיכות עבור הסבה מקצועית, כביכול, לתנאים הקיימים במשק. נניח, שבמפעל מסויים זה או אחר יש רצון טוב להעסיק את אותו עלה. אבל אנחנו יודעים על מקרים רבים שהדבר מנוצל לרעה, כי מפעל מסויים חולך לטוב כנות ומבקש עבור אותו עולה את המלווה ומשלם לעולה משכורת נמוכה יותר, כי אם משלמים משכורת מלאה - סימן שהאיש מתאים ואז נאמר שהמפעל מתחייב ליצור עבור אותו אדם מקום עבודה קבוע. אבל בשטח זה לא נראה כך. אנחנו יודעים על עשרות מקרים, ואולי יותר מעשרות מקרים, שאנשים התקבלו לעבודה על סמך הסידור הזה. אבל יחד עם זאת הם קיבלו מיד מכתבים שהם מועסקים עד תאריך מסויים בלבד. היו גם מקרים שעולים קיבלו מכתבים כאלה ביום הראשון להכנסם לעבודה. תארו לכם, אדם שמקבל מכתב כזה ביום הראשון להכנסו לעבודה, זאת אומרת, שמראש אומרים לו שעומדים לפטר אותו כעבור שנה. סידור זה אינו נראה לנו ובישיבה הקודמת הביא מרדוך שוילי את המכתבים שהוא קיבל למרות שהכירו בכל התארים שלו ובמומחיותו. יש לו אמנם מקום עבודה בתל-השומר. אבל מיד הודיעו לו שאין אפשרות להעסיקו כעבור שנה. זה אמנם לא אומר שיפטר אותו כעבור שנה. . . . (ל. דיציאן: אחת יודע שרופא בתל-השומר צריך לעבוד 8 שנים לפני שהוא מקבל קביעות). אני חושב שבסופו של דבר אפשר לפטר גם עובד קבוע, ואני מפטר אצלי עובדים אפילו שהם קבועים - כבר קרו דברים כאלה. אבל אדם שקיבל מכתב כזה ביום כניסתו לעבודה - אתם יכולים לתאר לעצמכם באיזה הרגש הוא מתחלק שכאילו לא זקוקים לו שם. אזי, אולי כדאי שתיתנו לו את אותו

ע. שנקר:

סכום כסף כמענק והוא ידע שהוא צריך לזאוג לעצמו, ובעיקר, אם אנחנו יודעים שקליטת משפחה של עולה עולה 60.000 דולר, תגתנו לעולה 400.000 לירות כבר בלוד והוא יוכל להשתדר.

הצעחנו בענין זה היא שמוסד המקבל תמיכה עבור החזקה זמנית של עולה, ורצה להנות מתמיכה זו צריך להתחייב ליצור בתקופה זו מקום עבורו ולא לקבל מישהו על-מנת לקבל את הסכומים האלה לתקופה מסויימת ואחר-כך מפטרים את העולה ולוקחים עולה יותר חדש.

דובר כאן על יוזמה של עולים ותכניות לטווח ארוך יותר - אכן, ישנם עולים התופסים יוזמה ומנסים להקים מפעלים וליצור כל מיני פרוייקטים קונסטרוקטיביים. אבל הסהגה שישנה בקבלת הלוואות בלתי נסבלת וגורמת לקשיים. הדבר כרוך בביורוקרטיה כל-כך גדולה שלפעמים זה מהסל את היוזמה הזו. הדבר נעשה באמצעות חבנק לפיתוח התעשייה. (ה. זיידל: זו הקרן של 100 מיליון דולר). נוסף לכך, התנאים הנדרשים מחעולים, ובעיקר, לגבי עולים הבאים מברית המועצות הם כאלה שהם אינם יכולים לעמוד בזה. דורשים מחעולים להשקיע איזה שהוא סכום משלו. אבל לעולי ברה"מ אין כל סכום משלהם, והם לא יכולים להשקיע כל סכום בפועל. לכן, יש לחקל על הסכום הנדרש מחכולה ולפשט את התהליכים של קבלת הלוואות. ידוע לי על מקרה שקבוצת עולים עמדה בקשר עם מפעל בגרמניה שרצה לפתוח מפעל במדינת ישראל. החברה הגרמנית הגבילה את השתתפותה בכך שגם העולים בארץ ישקיעו כסף, והפרוייקט נפל בגלל הביורוקרטיה. (י. זרינג: אני הייתי מבקש לקבל מקרים קונקרטיים לגבי פרוייקטים מסויימים).

אפילו הקציב הבטחון הוא מקור בלתי מוגבל לתעסוקה. אני כאדם העובד זה 6 שנים בארץ עם מערכת הבטחון, הרי גם מבחינה תקציבית וגם מבחינת צרכי הבטחון של מדינת ישראל, הרי זו טעות לחשוב שצרכים לקנות רק סניקים ומטוסים. אבל קונים בחו"ל גם פהיות וגם בגדים. וזאת דווקא בתקופה שתעשיית הטכסטיל בארץ נמצאת בספל אנחנו קונים בגדים עבור הצבא בארה"ב. מערכת הבטחון צריכה להיות למקור תעסוקה ממדרגה ראשונה אם נדע לנצל את תקציב הבטחון. צריך ליצור איזה שהוא כלי התאמה בין פרוייקטים בטחוניים לבין השוק האזרחי, ולעשות זאת בצורה יעילה יותר.

יש לי דוגמה ספציפית: פנו אלי בבקשה להגיש הצעת תקציב ליצור 10.000 מוצרים שאני מייצר. הגשתי הצעת מחירים שהסתכמה ב-2 מיליון לירות. היה זה בחודש מאי בשנה שעברה. אמרו לי בטדר. מאחר ואני מהנדס מתכנן אמרתי להם תשאירו לי את הדגם ואני מוכן להתחיל לעבוד ביצור. אמרו לי: יש אצלנו סדר ויש עוד סידורים לגבי הענין הזה. היום אנחנו עומדים בחודש ינואר ואת ההזמנה לא קיבלתי, והשרטוטים אינם מוכנים. וזאת, בגלל משרדי התכנון של מערכת הבטחון. כן יש לזכור שמאז חודש מאי היה פיתוח, היו היטלים, היתה חוספת יוקר של חודש עצמבר וינואר, מה שווה ההצעה שלי.

משרד הבטחון מנסה גם להעביר מפעלים שונים לאיזורי פיתוח - פה לדעתי יש מרחב רב מאד ליוזמה של עולים, גם לגבי קליטת עולים, וגם ליציאה לחלוציות של ותיקים ועולים חדשים. גם פה צריך למצוא את האפשרות לשתף את העולים בצורה יותר יעילה. יש למצוא דרכים בין גורמי הקליטה והתעסוקה לבין הגורמים האלה.

דבר נוסף שצריך לחשוב עליו, לדעתי, הוא ניצול העולים, ובעיקר, כאשר אנחנו מדברים על משק העבודה הישראלי יש לחשוב שהמשק התגבש הון תקופה מסויימת ויש צורך במקצועות ההנדסה, כמו: מהנדס מכרות - אלה מקצועות שלא היו מקובלים קודם בארץ. אבל זה לא אומר שלא צריכים אותם עכשיו בארץ. חנה, מתכננים עכשיו קו רכבת דרומה מוסרים את התכנון לחברות בתו"ל בשעה שבאופי ישנם הרבה עולים שזהו המקצוע שלהם. (ה. זיידל: האם היתה פניה שלכם למשרד התחבורה? האם במשרדים המספלים בכך ידעו שיש לכם בעלי מקצוע כאלה?) הרי גם לא חודיעו

ע. שנקר: לנו שהולכים לתכנן דבר כזה, אנחנו ידענו על כך מהעתונות.

י. רוז'נסקי:

אנחנו יושבנו עם הנהלת רכבת ישראל עוד לפני 6 חודשים ושמענו על התכנית של סלילת מסילת ברזל מהזר הזר לאורון באורך של 30 קילומטר ושאלנו אותם איך יכולים לשלב כאן את העולים החדשים. הם אמרו שדבר בדי-ביצוע ויחיה על מה לדבר. בסופו של דבר אומר לנו עכשיו מר שנקר שמסרו את התכנון לחברת תכנון בחו"ל.

אבל הבעיה עוד יותר כואבת עם החברות הממשלתיות כמו: חברת החשמל, או חברת הפוספטים, אשר במשך 5 השנים האחרונות בפני תכנון והשקעה במשק של מיליארדים ומוסרים את החלק הארי של התכנון לחברות בחו"ל, וחברות התכנון בחו"ל מוסרת חלק לחברות קבלניות בישראל. זהו אבסורד גדול. אנחנו אוכלים פה חצץ וחושבים מה לעשות עם האקדמאים בשעה שחברת החשמל מוסרת עבודות תכנון לחברות בחו"ל מתוך סיבה שכביכול אין בעלי-מקצוע בשטח זה או אחר, או אין חברות שיכולות לעשות את זה, וישנה החברות טוענות שיש.

ה. זידל:

מר רוז'נסקי, אולי הייתם מוכנים לעזור לוועדת העבודה ולחביא בפנינו רשימה של פרויקטים שעומדים לבצע בישראל לשווח ארוך, כדי שאנחנו נוכל לפעול ביחס אליהם במסגרת פרלמנטרית.

י. רוז'נסקי:

יש רשות החברות הממשלתיות ואני חושב שלנושא זה יש להזמין את מר טלמן ולשאול אותו: היתכן?

א. מויאל:

אני חושב שלצורך הבחרה יש להכדיל אם ממשלת ישראל דווחה לבצע מסהו וזה על אחריותה של החברה שתהיה אחראית לביצוע, ואם קיימות חברות כאלה בארץ, או שהחברה היא של ממשלת ישראל והיא מוסרת את התכנון לחברה בחו"ל; כן יש לבדוק אם ישנם בעלי מקצוע בודדים שהם יכולים להיות אחראים לדבר כזה. אבל אין לזרוק דברים כך בעלמא.

י. רוז'נסקי:

אני לא יודע כדאי כן מומחה מכדי שאוכל להגיד שאפשר לעשות את התכנון בארץ ב-100%, או שיש צורך באיזה שהוא גוף, או חברה בינלאומית שתהיה אחראית לענין. אני רק אומר דבר אחד: צריכים לבדוק את הדברים ואני בטוח שזה לא נבדק מה ניתן לעשות כדי שמכסימום התכנון ייעשה בארץ. ישבתי עם שתי חברות תכנון גדולות וזן אמרו לי שהן בדרך כלל מקבלות רק שיירים ואת כל השמנת מוסרים לחברות זרות; ואם אתה בא לאיזו חברה ממשלתית שם צריך להיות איזו שהוא אדם שיבדוק את האנשים מבחינה מקצועית, ומה יכולים לעשות במסגרת המקצוע. אחרי מלחמת יום הכיפורים יושבים אנשי המרכז להסבה מקצועית, כאשר במרכז ישנם 2500 אקדמאים מבוקרים. המנכ"לים צריכים לבדוק את הדברים ולחלק את צוואר הבקבוק, כי אם אתם באים ללחוץ שיחננו להם עבודה. אזי, יש עבודה במשק - תדאגו שנקבל אותה. . . . (ב. צ. קשת: הרושם הוא שממשלת ישראל, וכך גם אמר שר הקליטה שיש תיאום בין משרד הקליטה והמשרדים האחרים). . . . (ז. אמיר: תתפלא שזה לא כך, נביא את האנשים המומחים ונשמע מהם).

היו"ר - ש. ארכלי-אלמוזלינו:

את השומח לבנו לנקודה כזו שצוונה טיפול. אנחנו נפעם הראשונה
שומעים על העניין הזה. בכל ההופעות של משרד העבודה שהיו פה
לא שמענו על כך.

ע. שנקר:

ברור גם שאותם האנשים שהם
בעלי מקצוע נתחומים מסויימים
שיכולים לחרים פרוייקט כזה אינם שייכים לאותן חברות תכנון
שאינן מקבלות אנשים אלה. אזי, אדם כזה הולך ועושה עבודה
משעממת בחברת החשמל, כי שם הוא לא עושה כלום. אבל אנשים
כאלה יכולים לעשות את הפרוייקטים, ואם ישנם פרוייקטים כאלה
צריך לדאוג שיבצעו אותם בארץ. יש כוח אדם כזה וצריך לארגן אותו,
צריך למצוא את השיטה איך לעשות את זה. אבל אם יש תכנון לטווח
ארוך צריך לדאוג לכך, ואני הייתי אפילו קורא למצב הזה: רמת
העצמאות של המשק הישראלי. מישהו צריך לבדוק בצורה כוללת
מה באמת מדינת ישראל צריכה לייבא ומה היא צריכה לייצר לבד.
הדוגמה הפשוטה ביותר היא ענין הסוכר. גם בנושאים אלה נוכל
ליצור הרבה מקומות עבודה למומחים בדמות שונות, ועד לגבוהות
ביותר, גם לעולים וגם לישראלים. אפשר גם לשתף בשלבים הגבוהים
מומחים שבאו רק צריך למצוא את הדרך אליהם ולנצל את הידע
והרמה המקצועית שלהם - הבר זה יהיה לטובת העולים ולטובת
מדינת ישראל.

ד. בלוזן:

לפני חצי שנה נפגשנו עם שר
העבודה ושההלו אתו בעניני
תעסוקת אקדמאים. התלונה העיקרית שהיתה בפנינו היא שהנציגים
של משרד העבודה במרכז קליטה לא מספקים את המידע הדרוש ולא
ברמה המתאימה. אתמול אני קורא ב"מעריב" שתוצאות המחקר שהחל
לפני חצי שנה אומר ומאשר את התלונות שלנו בצורה כל-כך בולטת
שאינן מה להוסיף על כך. לצערי הרב המצב לא השתנה והמלים היפות
המאפיינות כל-כך חלק מנציגי משרד העבודה הן נכונות ואין תרופה
למחלה הזו. ברור רק דבר אחד שאם אנחנו נתקלים בתופעה ולא
באיש בודד, וכבר ישנו מחקר ומסקנות של אותן מחקר המאשר שענות
שלנו, חרי צריך כבר להיות שיפור במנגנון. (קרנאח: המחקר
נערך לפני שנתיים ואנחנו רואים בו אקטואליות רבה גם היום).
כתוב שהמחקר נערך במשך שנה וחצי והקיף 300 משפחות - זה
מספיק. אבל אני רוצה לציון בטיפוק רב שהיום אנחנו צריכים
לחפש תופעה זו.

נוסף לכך, כדי לנצל את הפוטנציאל

העצום שמביאה העלייה מברית המועצות - והנימה הזו חשובה מאד,
מפני שאנחנו שבאנו לכאן לפני חצי שנה, צריכה להיות אלינו
גישה אחרת וחדשה, לא גישה פילנטרופית לפי הדוגמה שהביא אותה
מר שנקר לגבי אותו מהנדס העובד בחברת החשמל ומשתעמם, כי
יש חמוני אנשים שרוצים לתת הרבה למדינה. אבל מהנדס כזה, היום,
מבחינת משרד העבודה הוא בסדר, יש לו תעסוקה והוא נקלט, הוא
אפילו קנה מכונית. אבל אנשים כמוהו מחפשים עבודה שבה יוכל
לתרום. לצערי, זו אחת הבעיות שהתוצאה ממנה היא ירידה מהארץ,
כי לא יכולים לספק בארץ מהנדס ברמה גבוהה והניירות שלו מסתובבים
ממקום למקום.

דבר זה קשור עם מהנדסים וטכנאים,

אותה בעיה שדיבר עליה מר שנקר. זוהי ממש שערוריה ומדברים על
כך למעלה משנה וכל הזמן הסתדרות הטכנאים מעמידה תנאים מוקדמים.
זה בדיוק כמו המצרים, כי אותו מהנדס יכול לעבוד בטמנאי - זוהי
ממש עמדה אבסורדית. הם היום מפריעים להתפתחות המשק ולתחליף
קליטה העלייה. אין כלל כל אפשרות להשפיע על הסתדרות הטכנאים.

היו"ר - ש. ארכלי-אלמוזלינו:

זהו ענין של האיגוד המקצועי.
אני כתבתי לכם וקיבלתי את החעתק
של מר אברמוביץ. הדבר הזה איננו בסמכותנו. שם כתוב במכתב
מה-26.7.74: הוועדה רשמה לפנייה - זה כאילו היא מאשרת בלי
שום התייחסות. הדעה של הוועדה חשובה. הם היו כאן ואמרו דברים
נכונים וצודקים וחברי הוועדה הביעו את דעתם. אם ההסתדרות

חיו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

תשנה את גישתה בתחום זה - זה בסמכותה. ועדת העבודה לא יכולה לקבל החלטה שנוגעת להסתדרות זו או אחרת. אתם צריכים להשלים עם זה. זהו ויכוח שנמשך בין הסתדרות המחנדים והסתדרות הסכנאים ועל כך הם משיבים ואומרים שהם לא יכולים ליצור מצב שכל מחנדס יוכל לעבוד כסכנאי, ואילו סכנאי לא יוכל לעשות עבודה של מחנדס רק בגלל שזה על תקן של מחנדס. הם טוענים שהדרך אינה יכולה להיות חד-סיטרית, כי אם הם יעבדו על תקן של סכנאים במסגרת של מחנדים הם עלולים לפגוע באנשים שלהם, והם דואגים לאנשים שלהם. ועדת העבודה אינה יכולה לעשות כאן דבר כי אין זה בסמכותה. אלה הם שני איגודים מקצועיים חשובים ביותר. לפני שבועים, כאשר ביקרנו בבאר-שבע חצגנו את השאלה שעזרת ואמרנו שהבעיה מונעת ממחנדים, במצב הקיים, שצריך לתת להם אפשרות לעבוד כסכנאים, נותנים להם תקופה של 6 חודשים והם עובדים ואין בעיות. המדובר הוא לגבי אותם המחנדים המוסבים כסכנאים. אבל אחת לא יכול לעבוד בתקן של מחנדס - מבחינה זו הבעיה נפתרה, כי אותם המחנדים יעבדו כסכנאים עם תואר של מחנדס ועל תקן של סכנאי.

ד. בלוזן:

בסקטור הפרטי הקריטריון הוא

כומר העבודה. מדוע אנחנו

כל-כך איתנים בדעתנו, כי בכל מקום שאנחנו ניתקלים בבעיה אנחנו רואים שיש ביקוש רב למחנדים הרוסים. לכן, אנחנו אומרים שהדרך הפשוטה ביותר היתה לאפשר למחנדים לעבוד כסכנאים. (ת. שמעוני: הכוונה היא שהמחנדס הוא ברמת כישורים גבוהה יותר ועל-ידי-כך שהוא נכנס להסתדרות הסכנאים הוא סותם את מסלול הקידום של הסכנאים).

ז. אמיר:

האבטלה הצפויה במשק היא

מדאיגה, למרות שהיא

פוגעת לא רק בעולים החדשים שיבואו למדינת ישראל, אלא היא פוגעת גם בתושבי מדינת ישראל. העולם כולו סובל ממשבר כלכלי. ולכן לא צריך לראות את הדברים כשחורים. אמר, תהיה אבטלה וקשה יהיה לקלוט את העולים החדשים וכנפשו הדבר. על-כן, יש לפשט את הדברים לגבי הביורוקרטיה הן בקשר לעולים מכרה"מ והן בקשר לעולים ממרוקו ומטוניס, יש ואתה יושב עם שר וגומר עניינים וכאשר אתה בא לביצוע קשה להגשים. השאלה היא אם בכוח של ממשלת ישראל ושל הכנסת להבטיח את האזרח במדינת ישראל, כדי ששרדי הממשלה, כולל משרד הקליטה יוכלו לעזור לאזרח מבלי לעשות קשיים.

אשר לענין האקדמאים - אני

מתכוון כאן לא רק לאקדמאים יוצאי ברית המועצות, אלא הייתי

רוצה לראות אתכם מקימים התאחדות של עולים המופיעים כאן -

כוחכם היה בלתי רגיל. אבל לא עלזה אני רוצה לעמוד. אני רוצה

לעמוד על כך שישנם מקומות עבודה במדינת ישראל שיחסם לעולים

חדשים הוא טוב ואני מכיר עולים חדשים מברית המועצות שנקלטו

במפעלי ים המלח ואפילו כבר החלו לעלות בסולם הדירוג. אינני

מאמין שענין המשכורת פגע במישהו עד כדי כך שלא ירצה לעשות דבר;

או שמשלמים משכורת לעולים חדשים ומפחדים להגיד להם ללכת הביתה.

אני לא מסכים לדרך שמי שנכנס אחרון יוצא ראשון, אלא יש

להחשב ברגישות ובזמן השעות בארץ, כי אילו אני הייתי צריך

לדבר על הסתדרות הסכנאים הייתי צריך לנאום נאום נגדם, כי

הם לא הכירו בעבודתו של אחי שהיה סכנאי מוסמך והיה עליו לרדת

מהארץ כאשר המציא המצאה מיוחדת בקשר למוטורולה. אזי, ישנה

כאן עקשנות. לכן, יש לעמוד על קיצור התקופה של 6 חודשים

לגבי עולים חדשים כדי שהם יוכלו להכנס להסתדרות החנדסאים

והסכנאים.

אולם, בכל זאת בענין זה עלינו

להיות מפורקים ולראות אם כל מחנדס יוכל למלא תקן של חנדסאי,

או סכנאי; האם כל חנדסאי יוכל למלא תקן של מחנדס, עכ"פ

הוא יא יתקבל כמחנדס. ולכן, בנושא זה אנחנו צריכים להיות

רגילים ולראות שאין פחדים בעיה על-ידי החלטת סתם של

ועדה העבודה. יש לראות, אולי אין מספיק הסברה במגע עם העולים ויש לעשות זאת על-ידי שיחות, כי גם במשרד הקליטה ישנם אנשים המקבלים מכות מעולים חדשים, ואני מכיר אנשים מבין עובדי משרד הקליטה כאלה שלא יגעו בזבוב לרעה. ובכל זאת קיבלו מכות - האם בגלל זה נאמר שהעליה זה דבר לא טוב. אבל מה שהאיש הפשוט מבטא - יש לחשוב על כך פעמיים ונציגי העולים החדשים מברח"מ, צרפת או צפון אפריקה צריכים אך ורק לראות את הדברים. ניקח לדוגמה את ענין הקביעות בבית-החולים הול-השומר. 8 שנים עוברות עד אשר הרופא שם מקבל קביעות ואני נלחם בכך שלא יהיו פיסורים עונתיים, ובעיקר, אם אנחנו רוצים רופאים - מדוע לתת להם להתרוצץ 8 שנים, הרי גם בית-החולים זה מקבל הקצבות מממשלת ישראל. למשל, מורה טוב מקבל קביעות אחרי שנה, ואם איננו טוב - גם אם יעבוד שלוש שנים זה לא יעזור לו. לכן, אני אומר שאסור שתהיה הזנחה בענינים אלה, כי זה לא רק ענין של זכויות סוציאליות, אלא זהו גם ענין של מעמד חברתי ומסאטוס שאותו אני צריך להעניק לעולה אם אנחנו רוצים לקלוט אותו.

יכול להיות שוועדה העבודה יחד עם ההסתדרות צריכים לפעול בקשר לענין הפיסורים, כי אני נתקלתי בנושא זה גם בקשר לנערים עובדים שמנצלים אותם במשך 3 שנים ונותנים להם שכר שאיננו שר, ואחר-כך מפטרם אותם לפני צאתם לצבא ועל-ידי-כך הם אינם צריכים לשמור להם על מקומם לכשיחזרו מהצבא. לכן, יש באמת לבדוק טענה זו אם יש כאן ניצול לרעה גם של העולה החדש; ואם אכן יש ניצול לרעה והמפעל מפטר אותו עולה חדש שנשכח הוא קיבל הענקת מחמדינה - צריך להוקיע אותו, לא רק על-ידי-כך שאין שולחים אליו עולים חדשים, אלא שמפרסמים את שמו ברבים כי הוא מנצל את העולה לצרכיו. אני משוכנע שאם נעשה זאת לגבי מפעל אחד, מפעלים רבים לא יעשו כמוהו.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: אני רוצה לומר שבימי ו' אנחנו דנים על עליה וקליטה.

אשר להנדסאים ומחנדים - גם בכנסת הקודמת דנו בסוגיה זו. שר העבודה הקודם, הבר-הכנסת אלמוזלינו חקיקים ועדה שבראשה עמד פרופ' קציר שיטלו בסוגיה זו של איחוד הפעולות והתקן של הנדסאים ומחנדים. אנחנו למדנו את הנושא ונקבעו תהומי פעולה, אך החקנו תקנות בנושא זה. עכשיו שתבוא ועדת העבודה של הכנסת ותפגע בכל החסדר שהיה בין הנדסאי לבין מחנדים - נראה לי שזה מיותר. אנחנו דנו עם נציגי ההסתדרות הנדסאים והמחנדים והם הכירו את רצונם לעזור בקליטת עליה. אבל אנחנו צריכים לשמור על אותה מטרה, כי אם נפרוק פירצה היא פועלת לשני הצדדים. לכן, אני אומרת שנושא זה הוא ענין להסתדרויות השונות ואם הם יגיעו למסקנה שצריך לשנות את הדברים יביאו אותם בפני ההרכב שנקבע לכן. מאחר והיינו אנחנו שנתנו את האישור לכן, לא נוכל אנחנו לבוא לשנות את הדברים בתחום הזה.

(2) אשר לענין הקביעות - גם במטרה הענין שלנו הופיעו כאן ההסתדרות ומחלקת הקליטה של ההסתדרות והעלינו את הסיכום של נושא הקביעות ויש בקשה לכתוב החלטות ועידת ההסתדרות: הוקמה ועדה שבוצקת את הנושא. ברגע שהוועדה חסיים את עבודתה יביאו את הסיכומים לוועדה העבודה.

אבל לגבי עניני הנוהל של הרופאים - אנחנו לא נבוא חוץ כהי ויכוח לשנות סדרים שקיימים בהסתדרויות סוברניות; ולא אנחנו שנבוא ונקבע מה נחוץ לגבי ההסתדרות הרופאים. הם סוברנים לשנות ולא אנחנו.

ה. זינדל: רק לשם אינפורמציה אני רוצה למסור שבזמנו זימנתי את ההסתדרות המחנדים והנדסאים ובאנו לידי הסכם על בסיס ההחלטות, כי ההנדסאים פנו, ובצדק, שאם הם ייאפשרו למחנדים לעבוד במקום הנדסאי, כי יש תקן להנדסאים. וזאת, בתנאי שאם יש מקום למחנדים ואין מחנדים לאפשר להנדסאי לעבוד במקום מחנדים. אמנם היה זה על בסיס ההחלטות. אבל כל צד שומר על זכויותיו, ובשבילם זה מאד

ה. זיידל:

חשוב, כי אלה הם איגודים מקצועיים. לפני שבועיים דנו עוד פעם בנושא זה, ואני מציע לפנות למחלקה לאיגוד מקצועי ולהזכיר להם שאפשר לבצע את הדברים על בסיס ההדדיות הלכה למעשה. אנחנו קיימנו דיונים יחד עם שנקסן ומפעלי "כור" והם מקבלים הנדסאים כמחנדים. אבל יחד עם זאת מוכרחים להגיע לאיזה שהוא הסכם רשמי.

א. אבנאי:

רק בנקודה אחת רציתי לחלוק על דעת היושבת-ראש - בענין הקביעות של הרופאים בהל-חשומר נמשך הדיון זמן רב; יש לראות שכל מה שהיה טוב בעבר. (איו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: האם אנחנו פה נחליט שהסתדרות הרופאים צריכה להחליט אחרת?) אני שואל, מדוע עולה צריך להכות 7 שנים, ובעיקר, אם הוא עובד בחום לב ובמסירות, האם כך נוכל לקלוט עליה? אני חושב שאין לראות שכל מה שנקבע פעם הוא מתאים לכל החקופות. הזמננו משתנים וצריך להסתכל על הדברים קצת אחרת. לצערי, התקציב החדש שאושר לאבטלה - חרי במצב כזה שכל גוף וולונטארי עושה כפי שהוא חושב ולא תחיה יד מכוונת. (איו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: אתה יכול להתערב?) צריכה להיות גישה אחרת לכל הנושא הזה.

בעיה אחרת היא אם ישנם פרויקטים הנמסרים לגורמי חוץ - אני חושב שזה דבר המור. יכול להיות שיהיו חברי-כנסת שאפילו יגישו הצעות לסדר-היום בענין זה ויעלו את הנושא במליאה, כי אם קיים דבר כזה - זה לא טוב, כי אז יכול מישהו לקבל עבודה בחו"ל, הוא לא צריך לעשות את זה בארץ, ובעיקר, קשה הדבר כשהמדובר בעולים חדשים שאינם יכולים לקבל עבודה מסוימת בגלל שפת הדיבור, ולעתים אף אדם שאיננו אקדמאי יכול לבצע את העבודה ואפילו יותר טוב. אבל בגלל קשיי השפה הם אינם יכולים לעשות זאת. החליטן זה של קליטת עולים והדפוס. בעבודה הוא תהליך ממושך והם צריכים לסבול - אין בדירה אחרת. בתקופת ההכשרה העולים החדשים יקבלו מענק מסויים. אבל צריכה להיות התחייבות מסוימת מצד אותו מפעל שקיבל אותו לעבודה לאחר שהאיש כבר את כל המכשולים וקשיי השפה ולא ישאר בעבודה, כי אז העולה החדש יצא לחו"ל. אני רואה בנושא זה שאנחנו דנים בו היום השיבות ממדרגה ראשונה. לכן, הייתי מציע ליושבת-ראש להגיע לאיזה שהם סיכומים - אולי במסגרת ועדת משנה שתביא את כל החומר, כי בינתיים הזמן עובר ומוכרחים להגיע לאיזה שהם מסקנות כדי שהאנשים יפעלו לפיהן.

י. רוז'נסקי:

אני הייתי רוצה להתייחס לדברים שהעלה מר לנדאו בקשר לכמה נושאים. ברור לי היום כשמש בצהריים שהעזושים בענין התעסוקה יפגעו קשות בעליה וקליטתה. פרט לקצטטרופה של מאזן החסלומים שהעלה כאן מר לנדאו אינני צופה אבטלה. אבל אני צופה קשיים בקליטת העליה, וגם בנושא שנקרא ניידות עולים. נושא הרופאים כבר הועלה כאן. יש איזה מין דעה שאם ישנם קשיים למחנדים-הימאים בארץ זה אומר שאין עבודה למחנדים; כן הדבר לגבי גניקולוגים. אבל יש איזה שהוא גבול שהמשק יכול לקלוט.

הכעיה של ניידות עובדים -

בברית המועצות אדם עובד אינו יכול להבין למה מפטרים מישהו מהעבודה כשהוא טוב, ובעיקר, אם העבודה נמצאת במרחק של 10 דקות נסיעה מהבית. אדם שט הרוויח שכר יסודי יפה והגיע למשכורת גבוהה, ובעיקר, אם יש לו כמשפחה 7-8 נפשות משכורתו לגמרי לא רעה. אבל פתאום, כתוצאה מהמצב במשק הוא צריך להתחיל משכר התחלתי יותר נמוך, והנסוע ברכב, וזה ענין של עד חצי שעה נסיעה - הוא לא תופס את הענין. אינני יודע לחשוב למה זה כך. אבל זו בעיה, ואין ספק שהנושא הזה לא יגרומ לעידוד העליה מברית המועצות. אולי יבקשו העולים חדשים להשתמש בפריבילגיה של חיילים משוחררים לגבי ענין התעסוקה.

אנחנו עכשיו מתכננים התארגנות חדשה ואני מוכן שנשב בהזדמנות ונראה את השינויים במערכת הקליטה לאור המצב שישנו כבר; ויש כבר השלכות על מספר מקצועות כתוצאה

י. רוז'נסקי:
מהמזב הכלכלי. אני רוצה לבוא אליכם בחפתעה: נושא האחיות.
הן חזרו לעבודה והיום אין תקנים פנויים לאחיות, בבית-חולים תל-
השומר, לא ברמב"ם, לא ברוטשילד ולבאר שבע עומדים להסתתים
המקומות הפנויים מבחינת התקנים המאושרים הקיימים היום. ישבנו
לפני שבועיים עם המנהלים ודרשנו מבתי-החולים של מדינת ישראל
ושל קופ"ח הכללית לקלוט אחיות על חשבון קרנות התעסוקה, כדי
לקדם תקנים. אני עובד 4 שנים במשרד הקליטה ולא היה דבר כזה.
כן הדבר לגבי מורים בבתי-ספר על-יסודיים. הנשים חוזרות
לעבודה, ואלה שעמדו לפרוש - אינן פורשות. פעם היתה מורה
שולדת לוקחת חופשה ל-3 חודשים ואחר-כך מאריכה עד לסוף השנה
את חופשתה. השנה המצב קשה יותר כתוצאה מהמזב הכלכלי - זה
מצד אחד. מהצד השני - ישנם קיצוצים בתקציבים, כמו: בחינוך
ואין הוספת תקנים; בהנהלות האוניברסיטאות ישנם קימוצים
וקיצוצים בתקנים, ואלה שחשבו לעבור למסלול אקדמי חוזרים
לחוראה. כך שחנשא של קליטת מורים-עולים בבתי-הספר העל-יסודיים
הולך ומחמיר. דנו על כך עם שר החינוך והתרבות ומצאנו איזה
שהוא פתרון ביניים.

ואם כבר נגענו בשטח הרפואה
והקביעות - אזי לאור הקושי הפיזי חנושא של קביעות הוא נושא
שולי: הפרופסור מתל-השומר היה צריך להתקבל במכון של פרופסור
הוכמן וידוע לכל מה קרה לפרופסור הוכמן. אכן הכל מכירים
שאותו פרופסור שהיה צריך להתקבל שם הוא בעל מקצוע וסידרנו אותו
בקרנות מימון של משרד הקליטה בתל-השומר, כדי שהאיש לא יסתובב.
המנגנון נוהג כאן בצורה נוקשה. יש לנו הבטחה מ"הדסה" שהעניין
יסתדר. הוא גם עושה בתל-אביב רפואת המשך. אבל לגבי הרופאים
המצב קשה מאד, כי במשק היום יש מספר גדול מאד של רופאים
שעובדים על חשבון קרנות משרד הקליטה המיועדות לבתי-חולים בארץ.
כלומר, מספר הרופאים המיועדים למחלקות השונות בעפולה הולך
ונסגר והכספים שנועדו לרמב"ם הולכים לצפת, כי גם ברמב"ם
חנושא הולך ונסגר. גם מצב הרופאים בקופ"ח הולך ונעשה קשה.
קיבלנו דיווח שלמעלה מ-75% מהם עובדים בשירותים מקרב העליה
החדשה. רופאים מקצועיים לא חסרים בדימונה, או בנתיב, כי
הבעיה היא בעיה של תקנים. הלוואי ומשרד הבריאות היה מאשר את
הצמצומים לגבי כל רופא על מספר התושבים היה טוב למדינת ישראל
והיה טוב לרופאים-העולים. אנחנו היום נאלצים לעסוק בלב כואב
בהסבה מקצועית לרופאים, כי לא כל רופא נשאר בשטח הרפואי. אנחנו
מקימים עכשיו 3 קורסים: בשרון ל-20 רופאים חמוסבים לרופאים
פנימיים, קורס שני בבית-חולים תל-השומר עם אותו מספר רופאים
המיועד לטיפול בקשישים ובבית-חולים איכילוב לרנטגנולוגים.
אזי, בעיית תעסוקת הרופאים באופן כולל לא תהיה בבחינת ענין
של פרנסה, כי במשך שנתיים או שלוש שנים הם יעברו למינהל
רפואי. אבל אני רוצה שזוהיה ברור ושלא נהיה באשליות שכל הסבה
מקצועית אינה תורמת להגדלת קליטת העליה. זה לא כל-כך קל לשבת
ולשכנע רופאים הירורגים, או גניקולוגים שעבדו במקצוע 15-20
שנה ולהגיד להם: בואו תלמדו משחן חדש. כנראה שחגענו לקצה
גבול היכולת הטבעית. כלומר, אנחנו מבטיחים לכל רופא סידור.
אבל הרופא הולך ממורמר. (מ. גז: מה יהיה עם חוק ג'קסון,
האם זה יצליח?) הבעיה היא רצינית.

בעיה נוספת שיכולה להקל
על בעיית התעסוקה לאדם, ולא רק לאדם - ופה אני חושב
שהתאחדות עולי ברית המועצות צריכה לשחק תפקיד חשוב, ולחיפך;
היא עושה הכל בכיוון הפוך: היא צריכה לדעת שישראל אינה מתחילה
באשקלון ואינה נגמרת בנתניה, כי גורמים רבים במשק משקיעים
באוניברסיטת באר-שבע והיא זקוקה לפרופסורים למחקר והם יכולים
לחרום לפיתוחה של אוניברסיטת באר-שבע. לדוגמה: אפשר לפתח
שם את נושא רפואת השיניים. אבל אי-אפשר לנהל עסקים מרחוב
הירקון בתל-אביב בצורה כזו. אזי, להעביר ביקורת זה קל.
אבל כשאנחנו באים להתאחדות עולי ברית המועצות ואומרים להם:
תעזרו! אין התאחדות - זו בעיה רצינית;

או אם מדברים שצה"ל
מוכן לקלוט 50-60 מרפאי שיניים במצפה רמון - אין עולים ויש
דיוור. כן ישנה קרן במשרד הקליטה שנקראת: קידום העסקה -
אנחנו נותנים את המשכורת המלאה למפעלים ציבוריים, למוסדות

י. רוז'נסקי:

רפואיים. בקרן הזו הנתם האיש שבמהצית תקופת המימון הוא חייב לדווח אם האיש מתאים לפי כושרו המקצועי למוסד ואם הוא עומד להקלט או לא. כאן עשינו בדיקה הלכת לגבי מוסדות אקדמיים והגענו ל-73% של קליטה - אני הושב שזהו הישג, חלק מהאנשים פוטרנו, חלק עזבו את הארץ ו-3-4 נשטרו.

אזי, אני מבקש מוועדה נכבדה זו שתתערב לגבי האנשים היושבים על קרן זו במשרדים הממשלתיים. אלה אנשים מזכרים, ואלה כספי המדינה, וחס יושבים במשרדי הממשלה שנה, שנתיים ואפילו שלוש שנים, וחממשלה היא המעסיק הישיר שלהם והיא שבעת רצון מהם; אני כבר אינני מדבר על כוח אדם שאיננו מתאים, כי אז לא באים ללחוץ על המוסד שיחזיק אותם. אבל אני מדבר על האנשים המתאימים, ואנשים אלה חייבים לעבור מכרז לאחר שנה, שנתיים או שלוש שנים. (ח. שמעוני: זהו מכרז פנימי). הוא איננו יכול. אנחנו הצענו מספר הקלות לוועדת הסעד לענייני שירותים של פטור ממכרזים בהגבלה בצורה כזו שעולה הנמצא בארץ 18 הודש אז א) אם הוא בעל מקצוע מסויים ומבוקש בצידוד, ב) אם אין מומחים אחרים, ג) באם הוא בגיל מסויים - עשינו את הפטור הזה, אפילו אם זה לגבי 4 עולים בלבד. גם אז המגבלות הן כל-כך קשות שלמעשה העולה איננו יכול לעלות, הוא איננו יכול להכנס למכרז פנימי, כי הוא עובד על חוזה מיוחד.

עכשיו דרשנו מוועדת השירותים שבאדם כזה שהמדינה משקיעה בו ובהכשרתו לחתאמה מקצועית יחיה פטור ממכרז, או יאפשרו לו לגשת למכרז כשווה בשווה. ישנה חתנגדות בוועדת השירותים לענין זה. אבל אני חושב שדבר כזה עלול להקל בהרבה על עליה. בהכשרה המקצועית של הקרן עברה כ-7000 איש בשנתיים המתחלקים למספר קטגוריות של קורסים כבדים הנעשים בשיתוף עם משרד העבודה, קורס לחינוך - בשיתוף עם משרד החינוך וקורסים לרופאים בשיתוף עם משרד הבריאות. המשתתפים בקורסים אלה מקבלים מילגה לקיום ומשובצים למקום עבודה. פה הם מתחלקים: (1) הכשרה תוך התחייבות לקליטה באם הם מתאימים; (2) אנחנו מבקשים שיגדלו בבחינות ספציפיות, נניח, אם אלה מרפאי שיניים אנחנו אומרים למוסד: קחו את העולים ותנו להם את ההכשרה שיגיעו לרמה מקצועית שווה לזו של הישראלים. אז הוא גם יכול להיות עצמאי. אז המוסד נותן את ההכשרה וגומרים את הדברים עם העולה; ונשהדברים אינם זזים יהיו כאן יחסי עובד ומעביד ואתה בא לתקופת הכשרה כזו או אחרת.

נושא נוסף שבדקנו, אם כי לא ביטודיות, אני מודה, הוא ענין הפיטורין לאחר גמר תקופת ההכשרה. יש עולים שאנחנו מכניסים למפעל, למשרד העבודה, או לכל גוף אחר במטרה בתוך ידועה שאין לנו סידור אחר בשביל אותו עולה במקום מסויים, הרי במקום שהוא ישב בבית - ואנו יודעים שמבחינה מוראלית זה לא טוב - אנחנו אומרים למוסד: בוא קח אותו, אולי הוא יהיה טוב. באחוזים אלה נפליטים הרבה מאד אנשים. אז אנחנו עוד פעם מנסים, כי ישנן קבוצות עולים שאינן שייכות לקטגוריות אלה של הסבה מקצועית, או שצריך לתת להם קורס ואחר-כך למכור אותם. יש כאלה שיש להם ענין של גיל, אנחנו אומרים להם: בואו תשבו שנה ותעשו קורס שאיננו קל להם כדי שאפשר יהיה להזרים אותם לשוק העבודה; ואם אחרי נמשך של שנה אותו אדם נשאר באותו קו שהיה לפני שנה - אותו סוג של אוכלוסיה הרי בעייתי.

לפני שלוש שנים יצרנו פרויקט שמכוון לבאי התפוצות כמו: עתונאים וסופרים שחס אנשים בגיל מתקדם מאד. אז סיכמנו שלפני היציאה לפנסיה יש להם עדיין מספר שנים הם יעסקו בענין החסבה המקצועית המתחלקת כאן לשתי קבוצות: (1) חסבה מעשית; (2) חסבה לפי חביוש במשק, כמו: התעשייה האווירית, השק"ם, או "כור". אנחנו הלכנו לתכנית משותפת זו ומי שעבר את ההכשרה ונקלט היום כתוצאה מהזעזועים במשק אנחנו מנסים ללכת לתכנית הזו.

י. רוז'נסקי:

דבר נוסף שיגע במשק הוא:
אם היום יש צורך ב-40-50 מתכנתות ומתכנתים, הרי זה דורש
לא קורס של 7 חודשים, אלא גם סטד' אזי, יש לחשקיע משאבים
כספיים באלה הגומרים קורס כזה; והתברר לנו שמשרדי העמלה
והמכס זקוקים לאנשים כאלה. איתרנו קבוצה של 25 איש ועמדנו
לפתוח קורס כזה. אבל כתוצאה מהמדיניות הכלכלית איגוד משרדי
העמלה והמכס אמר שאיננו זקוק לאנשים אלה ואנחנו פיזרנו את
הקורס. אלה הן הכעיות.

י. נוסבאום:

אני רוצה להעיר מספר הערות:
ביטוח אבטלה שהוסכר כאן.
אני רואה שבמשרד הקליטה ישנה נטייה לחת. השאלה היא איך לבצע
את הדבר מבחינה טכנית-משרדית, ומה לעשות כדי שאותו עולה ייכנס
למסגרת הזו החופסת לגבי 183 יום - לזה אין פתרון.

הערה כללית: איש אינו יכול

להתנבא אם תהיה אבטלה, אינני חושב שישנן מישהו שיודע זאת.
אולם, אין לי ספק בדבר אחד והוא: הממשלה יכולה לארגן את
הדברים מבחינה ארגונית שלא תהיה אבטלה. אבל לא מבחינת המדיניות,
אשר לשם הצלחתה זה הלוי בשינוי מצב התעסוקה במשק ואיך תהיה
הנכונות לגבי הבניה, ואם יהיה צורך לבקש פועלים לבניה. ישנם
ענפים הבנויים לקליטה כוח אדם. אולם המחשבה שלנו בנויה
על הפניית כוח אדם. די אם אזכיר שני ענפים: הקלאות ובניין.
אנחנו איננו בנויים לכך, לא התאחדות ברה"מ ולא משרד הקליטה
ולא הציבוריות בארץ. וזאת, למרות שהענפים האלה יכולים לקלוט
והייבים לקלוט. עד כמה שלא נלך למפעלים כושלים יהיה עלינו
בעתיד להתמודד עם השאלה אם לייצר פחות ובמקומם להכניס
עוד טופס - זו יכולה להיות המדיניות של המבצעים.
אבל ברור שההתמודדות תהיה באיזו נקודה אם נדע שמאחורי
אותם משרדים עומד כוח מסויים ולא ללכת לאשליה. אני תמה
שהחברים כאן תובעים ואומרים שאם אין עבודה למהנדס, קובעים
שאינן מהנדסים לעבודה. זו המציאות, וזה מה שישנו, וכל
האקרויטיות לגבי עניני התעסוקה היא מיותרת, כי הגענו לכך
שמצמצמים ועוד יצמצמו יותר. אזי, הייבים לדבר ברורות,
ובעיקר, עם התאחדויות העולים, וגם בינינו לבין עצמנו. (מ. גז: זה אומר שאנחנו צריכים ללכת לקראת צמצומים בעליה?)
ישנם ענפים שישוועו לכוח אדם והם יכולים ללכת לעבוד במקום
שהם גרים שם.

ישנן עשרות תכניות ועשרות

פרוייקטים וכאשר יתפנה כוח האדם נוכל לבצע אותם. השאלה היא
כאיזו מידה אנחנו מדברים גלויות ולא עוסקים במתן הסבות לסווח
קצר מאד; ואולי ההרגשה שלי היא פחות טובה, כי דברים אלה
צריך המשרד להגיד לאזרח ולציבור. אבל לא זה מה שרוצים לשמוע.

ג. אריוביץ:

כל מחקר לאחר שנתיים, רואים
את תוצאותיו חבלתי מבוססות.
הוא נלקח מתוך מדגם אשר מטרותו אינה אופראטיבית.

נוסף לכך, התאחדות עולי

רוסיה יש לה הרבה מה להגיד, כי אולי לא ידוע לכם. אבל אנחנו
לקחנו כמה עשרות עולים שעובדים כיועצי מיון ובפיהם אותן הסענות
שאינן יודעים לאבחן אותם לגבי העליה מרוסיה. לצערי, התאחדות
עולי רוסיה אפילו אינם יודעים על כך, וביקשנו מהתאחדות עולי רוסיה
לדבר על הנעשה בשטח ובעבודות בשטח ועל העובדים בשטח. אזי,
למרות כל החסרונות שעליהם דובר כבר על הצורך בשיפור הידע
ובתכנון הידע, הרי פה ישנה איזו שהיא פרה קדושה שקשה
לגייס הון. אבל נותנים תמריצים עבור הון. אבל לא קיימות
קרנות שנותנות תמריץ עבור העבודה. כבר אינני מדבר על ידע
הענין והיצוא שאפשר ליצא את הידע לעשרות ארצות מתפתחות ואפילו
לארצות מפותחות. אין לזה תמריץ מאושר וזה איננו מפעל מאושר,
זהו מפעל מדינה ב' ואין לו כל הסבות, למרות שזה איננו פתרון
רלוונטי למשק שלנו. ישנם מכסים על יבוא מותרות ואין מכסים
על יבוא ידע. אזי, קמה ועדה ליבוא ידע שחברים בה אנשי משרד

ג. אריוביץ:

מסחר ותעשייה ומשרד העבודה. הוועדה הזו יכולה לסייע לחברה כזו לתכנן בארץ, כאשר לדעתו, זוהי דעתי הסופרתיקטיבת, הוועדה מתעלמת מגורמים שונים, כי אם יש מושג של עבודה עברית, הרי פה המשמעות הגדולה ביותר של עבודה עברית, והוועדה מפתחת להכנס למיכונים גדולים, כאשר דווקא, בכרד, למשל, ירדו מאות מיליוני לירות לטמיון והתכנון לא נעשה על-ידי הבורה ישראלית. אבל מישהו צריך לתת הנחיות ולקבל סיכון יחד; משום שהתוצאה היא שמקבלים החלטות וחושבים שאנחנו, כביכול יותר שקטים שחברה זרה מבצעת את הפרוייקט, כי יש לה נסיון בפרוייקטים ארציים. אבל זוהי חברה תכנון זרה שמליוני טוב בקרה עלולים למות. לכן, הפתרון הוא לקחת יותר סיכונים. (היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו: מי עוכד בראש הוועדה והחברה לתכנון, אולי חבר לנו את הדברים ואנחנו נוכל להזמין אותם).

יש צורך כמה פרות קדושות שחייבים לשחוט. למשל: לפני שבועים שינוו סקר מתודי על מיקרו-כלכלה והלכנו לבעלי מפעלים ונחחנו אתם והגענו למסקנות שאינן מקובלות: א) מספר האקדמאים בתעשייה הישראלית הוא הרבה יותר קטן ממה שמקובל. איננו רוצה למסור מספרים, כי מספר נמצא בעיבוד. אני אמנם כבר הגעתי ל-5%. אבל זה עדיין איננה כובסת ואיננו רוצה לביא את הדברים כעובדה; ב) עושים מחקר בין בעלי המפעלים לגבי האפשרות לקבל פיקוח של מהנדס בתוך טכנאי החברד שאנחנו מגששים כאן באפלה. 55% מהמפעלים מתים להעסיק במפעלים במידה והם מתאימים מהנדסים כאלה. כבר בשנת 1970 נעשה מחקר על-ידי דוד טהון מהטכניון ש-75% מהמהנדסים הישראלים עובדים כהנדסאי וטכנאי. כך שכל המרידה שאין רוצים לעבוד כהנדסאי וטכנאי היא מיותרת, מפני שכיום עובדים רוב מהמהנדסים כהנדסאים וטכנאים; ג) יש מודעות לקבל כטכנאי רק 18%, כי לא מוכנים ליצור הסכום אישי שייגרם למהנדס. אמנם חלק נלקח לעבודה כזו כתוצאה מההסכם עם ההסתדרות, אבל זהו חלק שולי.

אולם, הבעיה העיקרית היא האבטלה הסטרוקטוראלית. אם נלך לפי המדגם של בעלי המפעלים מתברר שלא תהיה אבטלה של ביקוש, כי אם אבטלה סטרוקטוראלית. יהיו לנו עד לשנת הבאה 3800 מהנדסים, כאשר יהיו לנו 1500 מקומות לעבודה בשנת הבאה וישארנו עוד 1500 מקומות עבודה לעולים לאחר שנקלטו הישראלים. המשק הישראלי יכול היה לקלוט 40.000-30.000 איש, ובעיקר, אם היינו מדברים על ניירות עובדים היתה ניתנת אפשרות כזו. עכשיו ישנן 400 משרות שקיבלנו משום שדורשי העבודה אינם מתאימים לביקוש של המעסיקים בישראל, כי אחד הדברים הרלוונטיים הוא לתת השתלמות מקצועית, למשל: לכלכלנים וליצור אולפנים לקליטה מקצועית, כדי שיתחילו להנך אותם מיום הגיעם לארץ. בדרך זו נחסוך הרבה זמן והרבה בירוקראטיה.

הבעיה שהעלה מר לנדאו לגבי תעשיות עתידות ידע וכוח אדם אקדמאי - אנחנו נקבל בעוד 5 שנים את המוטו של הפתרון הזה של אקדמיזציה של המקצוע. הבעיה שנעמוד בפניה בשנת 1975 תהיה אינסטנטיבית יותר, כאשר התחזיות הן שאנחנו צפויים לאבטלה של 6% שהם 35.000 עובדים. במבנה הארגוני הקיים חלחץ יהיה בעיקר על העליה. הפתרון יכול להיות בצורת תמריץ של מתן הלוואה עומדת שחלק ממנה יהיה כמענק ולחץ על בעל המפעל.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

אנחנו נציב היום נקודה. חנושא שהמשכנו בו לדון היום הוא נושא רציני, כי המשק איננו סטאטי והתקופה מחייבת שינויים ואנחנו צריכים לתת את דעתנו איך המשרדים המתאימים מתאימים עצמם לשינויים במשק. בעשר לכך הועלו כאן היום כמה נקודות כמו: דמי ביטוח אבטלה. ישנן הצעות לפתרון, אשר אומרות שבחלקן יש לתת דמי ביטוח אבטלה ויש לומר זאת למשרד העבודה הדנים בכך מחדש, כי מאז שקבענו את הדברים בחוק יש להתאימם מחדש לתקופה בה אנחנו נתונים. אבל זה לא ישתור את הבעיה וכן גם ה-180, כי אז בעוד 6 חודשים תעמוד אותה הבעיה וזוהי התקופה הראשונה שבה יתקל העולה בארץ.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזליונו:

(2) אנחנו בהחלט נדון בענין חברות התכנון, כי מדוע צריך להזמין חברות מחו"ל בו בזמן שאנחנו יכולים לנצל כוחות אלה מקרב העולים ואלה שאינם עולים ולהעסיק אותם כאן, במידה וכוח כזה טמון במשק - דבר זה גם יקל על העולים.

(3) הענין של חקמת חברות עתירות ידע - אנחנו צריכים לדחות את הדיון הזה כדי להתחיל לתכנן את הדברים ולהשוב בכיוון זה של העולים, אפילו אם בעוד 5 שנים נתחיל לחשוב אם הם היו מתאימים. אבל מוכרחים פעם להתחיל, כי המציאות דורשת שנעשה משחו בנושא זה אנחנו תמיד נחיה בפיגור, כי גם עליה מסוג זה אינה נפסקת והיא תבוא גם מהמערב במרוצת השנים; ומכףן שהעלינו נושא זה יש להפעיל את המשק לקראת תכנית כזו.

(4) אשר לקרן להכשרת אינדיבידואלים - איננו מדברים על כך, כי כאשר ניתנת השתתפות שהיא גדולה, וכן השתתפות במקומות העבודה שצריכים להעסיק עולים, בין אם זה עולה אקדמאי או סמי-אקדמאי. אבל ניתנת למקום העבודה השתתפות מלאה כמעט כיון שמקום העבודה אינה רוצה לשלם משכורת כמו שצריך, למרות שהוא עושה עבודה טובה והעולה אינו מקבל דבר בתמורה. להיפך, אחרי גמר התקופה, אפילו לאחר שנתיים העולה אינו מקבל את התמורה כמו כל יתר העולים. אבל היתרון הוא שאחרי שנתיים, או שלוש שנים הוא יהיה כאחד מהמניין. אבל אם המעסיק בא ואומר לאחר שנה, או שנה וחצי, אין לי מה לעשות עם אותו עולה - דבר זה צריך לבחוק היטב לגבי אותם המעסיקים, ובעיקר, אם המעסיקים הם ציבוריים והמוסד הוא שנותן את הכסף - כאן צריכים להיות תנאים יותר משמעותיים.

להתאחדות עולי דרוסיה אני רוצה להגיד שלא יהיה לכם צל של ספק לגבי הגישה החיובית ולאחבה שייקלטו העולים היטב בתוכנו - דבר זה אינו מוטל בספק וכל החברים עמדו על הגישה החיובית הזו. אם נאמרו פה חערות, הרי זה משום שהם רוצים לראות את התמונה בכללותה ורוצים למקד את הבעיה. אם, למשל, אומרים שבאיזורי פיתוח אפשר לקלוט 100 מהנדסים - תפקידה של ההתאחדות לעזור לעולים ולאותם משרדי הממשלה שיש בדעתם לארגן ולכוון את העולים ולסויע בידם. אבל אין שיתוף פעולה הדוק עם התאחדות עולי ברה"פ. נדמה לי, שאפשר היה ליזום שיתוף פעולה יותר הדוק והשפעה של המשרדים עליכם ושלכם עליהם, כדי לתרום תרומה חיובית לענין ולא שכל אחד יתבשל במיץ של עצמו בנפרד. אם מערכת הבטחון מוכנה לקלוט 50 מהנדסים. אבל אין זה במרכז הארץ - עליכם לעזור לעולים ולכוון אותם לשם, כי כוח הקליטה במרכז מגיע לרוב, ובעיקר, אם אתם רוצים ליצור השתיה גם במקומות שונים בארץ, בשביל העליה שעוד תבוא - אתם תעשו בכך דבר גדול גם למדינה וגם לעולים. חובתכם ללדת ולהסביר לאותם המהנדסים שחולכים לעיירות פיתוח את השליחות שיש בענין ולעמוד לימין הגורמים הקולטים, כי זה עדיף על מציאת מקומות עבודה במרכז הארץ. אפשר ללכת לגליל ולדרום וזה גם יתן הרגשה טובה שתודמים לענין.

אני חושבת שיש צורך בלשכות הסברה חזקות יותר, כדי שאפשר יהיה להסביר לעולים המקצועיים שאין שום ברירה אלא לעבור את החסבה המקצועית ולעבוד קרוב למקצוע, כי אין אפשרות למשק להתאים עצמו לצרכי העולים, אלא העולים צריכים להתאים עצמם לצרכי הקליטה של המשק. אם כולנו נראה את נקודת המוצא תהיה קליטה טובה יותר של העולים ואנחנו נעזור לכם ונצא כולנו נשכרים, גם המדינה, גם החברה וגם המשק.

חבל שתבר-הכנסת אבטבי איננו כרגע. אבל הנושא הזה לא ירד מסדר-היום, גם אם אנחנו יושבים פעם בשבועים כוועדת קליטה. נוסף לכך, נראה לי שיש מקום להתארגנות מחדש לגבי המעסיקים לקראת מצבים העלולים לחווצר

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:
 במשק ואנחנו כבר ניגש לסיכומים. הנקודות שיהיה עלינו לעמוד
 (1) זכויות העולים - הוועדה חביא אח מסקנותיה לגבי
 זכויות העולים מבהינת קליטתם (2) ענין השיכון ותכנון הבניה
 בשנת 1975. כשני הנושאים האלה אנחנו נביא מסקנות ונקיים
 חמטך של הדיון ואחר-כך ניגש לסיכומים מבלי לקשור את הוועדה
 לדון ולעקוב אחרי בעיות הקליטה ולקיים דיון פעם בשבועיים או
 פעם בשלושה שבועות.

י. רוז'נסקי:

אם אנחנו נערכים לתקופה
 חכשרה מקצועית, הייתי מציע
 לבדוק את הנושא של הארכת זכויות העולים לגבי תקופת הזכאות
 של המשתתפים במסגרות החכשרה והחסבה המקצועית לגבי ענין מכס
 ומס הכנסה, כי כאשר עולים כאלה באים הם אינם יכולים להתפרנס
 וחיים בצמצום ואינם יכולים לחנות מכל זכויות העולה, אלא לאד
 שעברו את תקופת החכשרה והחחילו להתפרנס. משם כך אני אומר
 שזהו סעיף חשוב מאד ויש לחכנים אותו לגבי זכויות השליטים.

היו"ר - ש. ארבל-אלמוזלינו:

כאשר נדבר על הנושא הזה נכנים
 גם את הענין הזה. לאנשי
 התאחדות עולי כרמ"מ אני רוצה להגיד שתמציאו לנו את רשימת
 הפרוייקטים שלגביהם פניתם והביוורוקרטיה הפריעה לכם. אני מבקשת
 שכאשר יש לכם בעיות מחסוג הזה תפנו אלי גם לא במסגרת הוועדה,
 כי אנחנו עוסקים בכך ונזמין את האנשים הנוגעים בדבר ונראה
 כיצד לקדם את הענין.

חישיבה ננעלה בשעה 11.30.